

שלוש מדרגות להתבוננות הנכונה של האדם בטיב העולם ובכל הקורה בו

משה גזנבי שיעור ב'

מבוא

לא פשוט לחיות בעולמנו כיום ולהחזיק בהתבוננות בריאה, נכונה ותורנית על מקומנו בעולם, יחד עם שיפוט נכון של כל הקורה בו.

לא פשוט לחיות בין כל הדברים שמבקשים את תשומת ליבנו ללא הפסקה, בין האינדיבידואליזם והרדיפה אחר הנאות הגוף, בין כל המפריעים והמטרידים השונים, בין הנורמות ההזויות, ובין הרעיונות הליברליים השטים באוויר וחורכים את רשתות האינטרנט.

הגרעין המפעם בכל אלה נוצר והוחל במציאות על ידי תרבויות כמו התרבות יוונית, וקיים במידה רבה כיום בממשיכת הדרך - התרבות המערבית-נהנתנית ממנה אנו מושפעים, והמתנגדת לדרך התורה בתחומים רבים.

בין כל התהליכים ומקרי העולם, קשה לנו למצוא מפלט בעולם שלא פשוט לחיות בו בדרך התורה, ומפלטנו הבלעדי מאז ומתמיד היה ויהיה הכניסה לתיבת נח שלנו - הלא הוא בית המדרש, בו אנו מוגנים מהשקפות זרות ובו ראוי ונכון לנו לעצב את דרכנו, גם זו הפיזית - בקיום המצוות הנכון על פי ההלכה, ולא פחות מכך, דרכנו המחשבתית ותפיסתנו הנכונה את העולם על כל ענייניו - וזאת על פי אמות המידה של התורה.

אי לכך ובהתאם לזאת, נדרשת הדרכה מתאימה להתבוננות נכונה בעולם ולבירור הדעות הנכונות.

בעזרת ה' ארצה להציע את הדרכתי בחיבור זה בשלוש מדרגות, אשר מבארות את שלבי ההגעה למטרה המרכזית - קניית תפיסת המציאות הראויה לאדם, המביאה בכנפיה את הכרת האדם את טיב העולם והתקדמותו ההדרגתית בשבילי החומר אשר לא סותרת את עולמו הפנימי, אלא מעצימה אותו מתוך קידוש החומר והעלאתו כאמצעי לעבודת ה'. שבילין של חומר ורוח.

וכך, מתוך עיוני בספר 'אין מקום רחוק'¹, התעמקתי בנושא ההתבוננות הנדרשת מן האדם בזה העולם, ולקחתי ממנו חמש אמרות, עליהם כתבתי והרחבתי מדעתי וכהבנתי את נושא ההתבוננות הנכונה הנדרשת מן האדם בעולם.

¹ אוסף ליקוטי אמרים מתוך ספר ליקוטי מוהר"ן, סיפורי מעשיות ומשאר החיבורים המיוחסים לרבי נחמן.

המדרגה הראשונה - ההרחק הנצרך מנטיות הלב והדמיון המרחיקים את האדם מן ההתבוננות השכלית בעולם

”צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהוֹצִיא אֶת עֵצְמוֹ מִהַמְדָּמָה וְלַעֲלוֹת אֶל הַשֶּׁכֶל, שֶׁלֹּא יֵלֵךְ אַחֵר הַתְּאֻוֹת הַמְדָּמִיּוֹת תְּאֻוֹת הַבְּהֻמִּיּוֹת רַק שְׂיֵלֵךְ אַחֵר הַשֶּׁכֶל” (ליקוטי מוהר"ן כה, א)

עיקר המדרגה:

על האדם מוטלת החובה להימנע מדמיונות שווא, נטיות לב גולמיות ורגש כובל המפריעים אותו מהתבוננות מושכלת בעולם ובכל הקורה אותו, ורק כך, על ידי ה"סור מרע", יוכל להתקדם ל"עשה טוב", ולהגיע הלאה לשלב הבא בתהליך - המודעות.

זוהי המדרגה הראשונה בה האדם עולה בדרכו להכרה ישרה, והיא הבסיסית ביותר מתוקף היותה מעבירה את האדם מעיסוק פרימיטיבי בדמיונות שווא, בתחושות הלב ופעולה על פי תולדותיהם, למישור השכלי בו הוא כבר במקום הרבה יותר גבוה, לאור שחרורו ממאסר מצג השווא הרגשי והדמיוני, ויש באפשרותו להתקדם להתבוננות בעולם באופן ישר ובעל השקפה רוחנית נכונה.

רואים אנו נטיית חלק גדול מהאנשים לפעולה מעוטת מחשבה ולא רציונאלית ביחס לדברים הקורים אותם בעולם, בין רעים ובין טובים, החל מזכייה בפיס בה המון אנשים מאבדים את חייהם ורכושם בעקבות קבלת סכום הפרס הגדול, ועד קשיים קטנים כמו איחור לעבודה וחנייה תפוסה, שגם הם עלולים להביא לתגובה לא מידתית. פעמים רבות קשיים והצלחות אלו הבאים בשילוב עם שקיעה בדמיונות שווא והליכה אחר הרגש והלב בלבד, גורמים לאנשים לתגובות לא מידתיות ולעיתים נטולות כל הגיון. הרמב"ם, מדרוך הנפשות ומורה הנבוכים, מגלה לנו כי בעייתם נתונה בגישתם האנתרופוצטרית (הגישה הרואה באדם את מרכז העולם), בה "מדמה כל סכל כי כל המציאות למען אישיותו... ואם אירע הפך מה שרצה, החליט ופסק כי כל המציאות רע" (מורה נבוכים ג, יב).

הגישה הטוטאלית הנזכרת ברמב"ם תקבע את אופן חייו של האדם על פי רוב כחיים מקוטבים בעלי תגובות לא מידתיות לכל מה שיקרה לו, והכל נובע מתפיסת היחיד שהכל למענו ועבורו בעולם, מה שמעוות לחלוטין את ההסתכלות והתגובה הנכונה וההגיונית לטוב שיקרה לו, וגם לרע.

לצד עליות מהירות על ההר ופרצי חיות מרגשים, יהיו לו נפילות מהירות לא פחות מטה, מלוות בעצבות וייאוש, וחוסר איזון משווע. וכך כותב הרמב"ם (הנהגת הבריאות, השער השלישי, סעיף 14, עמ' 60):

לא תמצא אלו ההיפעלויות שיעשו שינוי גדול כי אם לפחותי העם אשר אין להם חכמה וידיעת המידות הפילוסופיות ולא במוסרים התוריים... כשוטים מן העם... ותמצאם כאשר יגיע אליהם הנזק או תבוא עליהם צרה מצרות הזמן, ירבה פחדם ויצערו ויבכו ויטפחו על פניהם... וכך כאשר תבוא לאלה הפחותים טובה מטובות הזמן, תגדל שמחתם... ויוסיף להתאוות ולהתפאר ברוב מה שהשיג מהתענוג, וירבה צחוקו ושמחתו.

על כן, בכלל המאורעות שיקרו בחייו של האדם, הוא לא יוכל להגיב בפרופורציה נכונה ומידתית מכיוון שהוא נשלט בידי דמיון שווא מסוים של העולם בו הוא חי ומקומו בו, שתפיסתו לא מחזיקה בקנה מידה אמיתי למאורעותיו, וזאת בגלל היעדר הפעולה על פי המישור המחשבתי אלא הרגשי, ומכך נובעת גישתו הטוטאלית שתופסת הכל בשחור או לבן, נורא או מושלם.

בנוסף לכך, חוסר הפרופורציה של האדם יביא לכך שיחסו אל העולם ותפיסתו את מציאותו יטו לקיצון, בטוב שיקרה לו, וגם ברע.

לדוגמא, בעת עושרו - הוא יפזר את הונו בלי שיקול דעת נכון, מתוך השמחה המתפרצת וחסרת הגבול שלו, ובעת עניו - לא ידע להתמודד עם המצב הקשה, יכנע ללחץ פרי דמיונותיו ויהיה לו קושי רב לצאת ממצבו הקשה עקב ריבוי הפחד והצער המושלים בו.

הרמב"ם (מורה נבוכים ג, י) מלמד אותנו את ההשקפה הנכונה על המציאות, השקפה זו שבה יחיה באופן הנכון והישר ותועיל לבריאותו, והיא ההשקפה האופטימית הנובעת מהנהגת ה' המיוחדת בעולם:

כל מעשיו יתעלה טוב מוחלט... וכל המציאות טוב, והרעות כולם העדר... ואפילו מציאות החומר הזה... המחייב את המוות והרעות כולם, כל זה טוב מחמת תמידות ההוויה.

השקפה שכזו, מעניקה הבנה מעמיקה על הנהגת ה' בעולם אשר מן העבר האחד - תביא בכנפיה שהאדם יקח בפרופורציות את הטוב מתוך ידיעת מקורו העליון, ומהעבר השני - ידע מתוך כך שאין באמת רעה וכל המציאות טובה, גם ה"רעות" שבאות עליו אינן באמת רעות שהרי סוף סוף, "כל המציאות טוב". וזאת בדרך שה', שהוא הטוב המוחלט - רצה.

המדרגה השניה - קניית מודעות האדם השכלית - הצעד הדרוש לקניית**המודעות הבריאה והנכונה על העולם**

”נמצא כְּשֶׁמִקְשֶׁר אֶת לְבוֹ לְדַעְתּוֹ,
 שְׂיִוְדַע שְׂיִשׂ אֱלֻקִּים יוֹדַע בְּכָלֵל,
 שְׂמֵלֵא כָּל הָאֶרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְיִוְדַע בִּידְעוֹת הַתּוֹרָה,
 וּכְשֶׁכּוֹפֶה אֶת לְבוֹ לְדַעְתּוֹ הִזָּה, הֵינּוּ שְׂלֵבּוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ,
 אֲזִי נִכְלָלִין גַּם כֵּן הַמְּדוֹת שְׂבִלְבוֹ לְדַעְתּוֹ,
 וְאֲזִי מְקַבְּלִין הַמְּדוֹת אֹרֶה הָאֵהָבָה שְׂבִדְעַת,
 וְרוֹאֶה וּמְשִׁיג אֹרֶה הַגְּנוּז לְפִי בְּחִינַתּוֹ”
 (ליקוטי מוהר"ן לג, ז)

עיקר המדרגה:

לאחר שהאדם סר משליטת הדמיון והרגש, מגיעה המדרגה השנייה בהשגת ההתבוננות. המודעות השכלית מושגת על ידי הידיעה איפה האדם עומד ולאן ברצונו להגיע, אשר מושגת על ידי הבנת מהות היותו בעולם מספרי המוסר, ומן הרבנים. רק כך הוא יכול להגיע להשגת המודעות השכלית הנכונה והאמיתית על עולמו ותפקידו בעולם

המדרגה השנייה, באה לאחר שיוצא האדם ממסגר הדמיון והרגש, כעת הוא כבר עומד על אם הדרך השכלית והוא מוכן לחפש את התיב האמיתי בו הוא צריך ללכת בעולם. כך, הוא עובר משלטון הדמיון, הרגש ותולדותיהם למוכנות לקבל הבנה אמיתית בשני דברים, מהו המקום בו הוא נמצא כעת, ולאן הוא רוצה להגיע, כלומר איפה הוא עומד כעת בעבודת קונו, ומה המטרה הרוחנית אליה הוא שואף להגיע.

התקדמות האדם לעבר ההתבוננות הנכונה בעולם היא דבר התלוי לא מעט בנקודת המוצא, ובמטרה המוגדרת שהאדם שם לעצמו, ורק על ידי שני בירורים אלה התקדמותו למטרת המודעות הנכונה מתאפשרת.

חייבת להיות לאדם מודעות היכן מקומו כעת ולאן ברצונו להגיע, כי ללא זה, הכרתו המשובשת תביא לכך שהרבה ממהלכיו ומעשיו יתבססו על רגש והשפעות מבחוץ וזה יובילו בדרך לא נכונה שבעיקר תפגע בו ולא תאפשר לו לממש את יכולותיו.

נביא דוגמה לכך. ברור לכל שאדם שאין ביכולתו להבין בעצמו דבר מסוים בצורה נכונה, לא יכול בשום אופן להורות לאחרים את הדבר האמור, בין בדברי תורה בין בעניינים חומריים, ואם בכל זאת יעשה זאת מפאת מודעותו הכוזבת, יורד מעמדת הנואמים בבושת פנים, וברור לנו שחוסר המודעות שלו לידיע האמיתי היא שהביאה אותו למצב העגום הזה.

פשוט לכל שאי אפשר לבנות מגדל ללא היסודות, ואם לא תהיה לאדם מודעות שאינו שלם ולא הכל בידיעתו כרגע, יפעל בהשפעות אחרות בדרך שלא מתאימה לאישיותו ויכולותיו, הנפילה מובטחת.

למשל, חוסר מודעותו של אדם, עלול לגרום לו לחשוב שהוא יכול לקפוץ ללימוד הזוהר הקדוש לפני שקיבל דעת תורה אמיתית ושכל ישר דרך תנ"ך, מוסר, תלמוד ושאר חלקי התורה, ואם יחליט לעשות כן יטעה בוודאות.

נפילתו תהיה מובטחת בשבילי הקבלה הזרים לשכלו, ובכניסתו שאינה מדורגת אליהם יהיה עלול בנוסף לטעותו שלו, להראות פנים בתורה ולהטעות גם אחרים עמו, ומתוך כך יגיע לחטא גדול נוסף, שהרי "כל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה" (אבות פ"ה מ"ח).

השאלה המתבקשת היא, איך קונה האדם את המודעות הנכונה והתורנית אודות רמתו הרוחנית בהווה ותפקידו בעולם?

הרמח"ל, בהקדמתו למסילת ישרים, מגלה לנו את התשובה לשני הדברים :

נמצינו למדים, כי עקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בניסיון.

ובביאור מידת הזהירות :

הנה עניין הזהירות הוא שיהיה האדם נזהר במעשיו ובענייניו, כלומר, מתבונן ומפקח על מעשיו ודרכיו, הטובים הם אם לא.

מרגע שאדם מבין את תפקידו בעולם וחשיבותן הבלעדית של התורה והמצוות, באפשרותו גם לברר את מקומו הנוכחי, כשיתבונן על דרכיו באופן אמיתי ועמוק. כך יעשה האדם מתוך שידועה לו הזהירות הנדרשת ומחויבת המציאות, שמא חלילה יעזוב נפשו לסכנת האבדון.

הרמח"ל מציע במשל הגן הנטוע לצחוק (בביאור חלקי הזהירות), פתרון למתקשים לפקח על מעשיהם כראוי בשל תחבולות היצר. פתרונו - לבקש את הדרכת העומד כבר על האכסדרה - אדם בעל ניסיון שיוכל לכוונם לשביל הנכון. כך יוכלו להבחין בין שבילי הגן הכוזבים לאמיתיים, והשבילים האמיתיים ינחו אותם להגיע אל האכסדרה, להכיר את האמת ולמשול ביצר מסמא העיניים, באופן זה, מי שיאמין לעומד על האכסדרה יגיע למקום המיועד - הפיקוח וההסתכלות הנכונים על כל מעשיו ודרכיו.

ישנו חשש שהאדם "ירמה" את עצמו ויחשוב בצורה מוטעית. מה שיעמיד אותו על הדרך הנכונה הוא ההסתיעות בבעל הניסיון, רבו למשל, כמו כן, ספרי המוסר וההשקפה יראו לו את הדרך הנכונה בה הוא צריך ללכת.

נמצאנו למדים שההכרה בחוסר הידיעה ובקשת העזרה מבחוץ הינם התקדמות רבה ושלב חשוב בדרך למעשה.

ללא המודעות, האדם עומד במקום, הוא נשאר במצבו הסטטי בו הוא לא יכול לתקן ולשפר כי אינו מכיר בפחיתותו, וממילא ישנו סיכוי גבוה שכל צעד שיעשה לא יהיה מתאים לו ולא יקדם אותו באמת.

המודעות מעירה אותו, היא אולי לא מזיזה את גופו פיזית ברגע השגתה, אבל שכלו זו קילומטרים קדימה, במוחו הערפל נעלם.

כשהאדם מודע למקומו הנוכחי ולמטרתו בעולם, היום עולה עבורו והוא מסוגל לראות את מציאותו בצורה ישרה, ללכת וליזום בה באופן אקטיבי שיקדם אותו.

בהחזיקו את המודעות, האדם רואה איפה הוא עומד כרגע, ומה באפשרותו לעשות להבא כדי לחיות, להתקדם ולפעול בעולם באופן נכון יותר במישור הרוחני, מתוך ההכרה האמיתית במקומו הנוכחי ובמטרתו.

כתב הגאון רבי יחזקאל פייוויל זצ"ל בספרו 'תולדות אדם' (עמוד מז):

כי החיים המתוקים והנעימים המה חיי התורה והחכמה. המרגישים בחיים האלו יבזו לכל מחמדי תבל ומקריו מפני שאור התורה מכה את כל מקרי העולם הזה ומחמדיו.

לכשיתחיל האדם לנוע בעשייה חיובית מודרכת מודעות נכונה, יחל לטעום את טעמם האמיתי והפנימי של התורה והמצוות ויהיה באפשרותו להניע את ההתגדלות והמימוש התורניים שלו.

הוא יוכל לעלות מדרגה נוספת בסולם ולהיות מסוגל לצאת מהצמצום המחשבתי והקיבעון שאפף אותו מתוך חוסר העשייה, ולשאוף לחלומות גדולים ולאידאליים נשגבים מתוך טעימת העשייה.

בנוסף, עשיית הטוב של האדם בהווה תעזור לו לעתיד, שהרי "מצווה גוררת מצווה" (אבות פ"ד מ"ב), וכך, מתוך המעשה שאדם עושה ומראה את רצונו האמיתי כלפי שמיים, הוא גם מקבל סיוע, כדברי הגמרא (יומא ל"ט ע"א): "והתקדשתם והייתם קדושים אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה", וכביאורו של רש"י: "והתקדשתם - מעט, והייתם קדושים הרבה הבא ליטהר מסייעין אותו".

המדרגה השלישית - התקדמות האדם המודע בעולם החומר המציב אתגר להתבוננותו הנכונה

”וְכִשְׁאָדָם נִעְתָּק וְעוֹלָה מִמִּדְרָגָה לְמִדְרָגָה
אֲזִי צָרִיף לוֹ לִילֵף דָּרָף אֵלָיו הַדְּמִיוֹנוֹת כְּדִי לְהַגִּיעַ אֶל הַקְּדוּשָׁה”
(ליקוטי מוהר"ן כה, ג)

”מֵה שֶׁהָעוֹלָם רְחוּקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵינָם מִתְקַרְבִּים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ
הוּא רַק מִחֲמַת שְׂאֵין לָהֶם יְשׁוּב הַדַּעַת”
(ליקוטי מוהר"ן תנינא י)

עיקר המדרגה:

לאחר שהשיג האדם את המודעות הנכונה למקומו ולתפקידו, נדרש ממנו מאמץ על מנת להתקדם בעבודת ה' שלו, בלי להגיע להשקפות לא נכונות על המציאות. ההשקפות הללו עלולות לשכון בו מפאת החיים החומריים הדינאמיים שאינם מאפשרים כל כך בקלות את יישוב הדעת, ועלולים להסיט מהדעות הנכונות. הצעד השלישי מגיע לאחר המודעות של האדם היכן הוא עומד, כעת הוא כבר בעיצומו של תהליך קניית חיים שכליים והגיוניים, אשר החל מהרגע שקבע לעצמו את ההתרחקות מהדמיון והמודעות הנכונה למקומו ולתפקידו. וכך כותב הרמח"ל בביאור כלל חובת האדם בעולמו:

ונמצא שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה, כי כל ענייני העולם בין לטוב בין לרע הנה הם נסיונות לאדם, העוני מצד אחד והעושר מצד אחד כענין שאמר שלמה פן אשבע וכחשתי ואמרתי מי ה', ופן אורש וגנבתי. השלווה מצד אחד והיסורין מצד אחד, עד שנמצאת המלחמה אליו פנים ואחור. ואם יהיה לבן חיל וינצח המלחמה מכל הצדדין, הוא יהיה האדם השלם אשר יזכה לדבוק בבוראו ויצא מן הפרוזדור הזה ויכנס בטרקלין לאור באור החיים.

מכאן, אנו למדים שחומריות העולם היא הניסיון שה' מציב לאדם, ועלינו מוטלת החובה להתמודד עם האתגר העומד לפתחנו בכל עת, ולזכור תמיד מהו הדבר שלשמו אנו חיים, מה העיקר ומה הטפל.

הרמח"ל מסביר לנו שהאדם אשר יזכה לידבק בבוראו חייב להיות החייל המצטיין שחי בעולם החומרי ולא נתן לו לשבש את אמונתו בקב"ה ואת הסתכלותו הרוחנית הנכונה בעולם ומקרו.

הראי"ה קוק כותב (שמונה קבצים ג, שסו) שעת חזר עם ישראל לארצו עם הרצון העז להחזיר את תורת ישראל לקומתה הראויה, הסדורים הגשמיים המעשיים הם בעלי קדושה:

אבל כאשר הגיע התור של בנין האומה בארצה והצורך המעשי של הסדורים המדיניים והחברתיים נעשה חלק מתכנית פעלו הכללי, הרי הם הם גופי תורה, וכל מה שיתרחבו הגופים המעשיים ויתבססו, יותר יפעל הרוח המלא קדושה וחי אמת על העולם ועל החיים, ואור ישראל יאיר פני תבל בכליל יפעתו.

מבהיר לנו הרב, שהרוח איננה מנוגדת לחומר אלא אדרבה, הכל מאוחד. העיסוק בחומר כשהוא משמש כמשרת נאמן לרוח מתקדש ונחשב ממש כאילו היה כגופי תורה כל עוד האדם חי את חייו לשם שמיים על פי התורה, ועיסוקו החומרי בעולם נובע מכך.

מוסיף הרב ואומר במקום אחר (שמונה קבצים א, תתק):

בכלל, מביאים כל המדעים להכרה האלקית ולאהבת אלקים, אם כן הם כלולים בציווי של שמע ואהבת, שעל זה סובב והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, ושננתם לבניך.

הרמב"ם גם הוא מדבר על השימוש בחומריות כאמצעי לעבודת ה', ומסביר ביד החזקה מהי הדרך לקיים שתי מצוות עשה, לאהבו וליראה ממנו וזו לשונו בהלכות יסודי התורה (פ"ב ה"א):

והיאך היא הדרך לאהבתו וליראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ - מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר, ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד: צמאה נפשי לאלקים, לאל חי.

מדברי הרמב"ם, הרמח"ל והראי"ה קוק מצטיירת בשכלנו הבנה רבה יותר של מהות החומר והדרך הנכונה בה אנו אמורים להשתמש בו.

ראשית, ה' בחר לשים אותנו פה בעולם החומרי הזה על מנת שנחייה בו, נחיה כחיילים ממושמצים שזוכרים תמיד שכל הדברים החומריים בעלי חשיבות מסויימת, אבל הם לא עיקר הכל. החומר בפני עצמו הוא לא רע, בידינו האפשרות להפוך אותו לעיקר המציאות

ולכלי משחית, ובידינו האפשרות להשתמש בו כראוי לעבודת ה', מתוך ההכרה שהוא אך ורק אמצעי. החומר גם מגלה לנו את מציאות ה' ומביא אותנו לאהבה וליראת ה', שמתוך ההתבוננות שלנו במורכבות העולם ובנפלאותיו, נבין בזעיר אנפין כמה עצום ונשגב יוצרו. כשנוכל לקחת צעד אחורה מן המציאות החומרית וכל מה שקורה אותנו, בהתבוננות תורנית ונכונה בתורתנו הקדושה שביסודה ההבנה היכן אנו עומדים ומה תפקידנו בעולם כמו שהתברר לנו, מסך העשן יתפזר, ונוכל לראות את העולם בעיניים ישרות וזכות, ואף להעלות את המציאות החומרית ככלי לעבודה הרוחנית שלנו.

כשנרכיב את משקפי ההתבוננות הנכונה, נראה כמה הקב"ה דואג ומשגיח עלינו בכל שניה ושניה, מהם הכלים הפיזיים והרוחניים שנתן לנו בחסדו ואיך עלינו להתקדם בעבודת ה' שלנו בדרך אל התכלית.

בדרך זו, תהיה לנו ידיעה ברורה מהם סדרי העדיפויות הנכונים בעולם, ומהי ההסתכלות הנכונה על כל מה שקורה איתנו מתוך הבנה טובה יותר מה עלינו לעשות כדי להשתפר, ולהתקרב עוד לקב"ה.

כמה מרענן יהיה להסתכל על החיים על שלל צבעיהם וגווניהם המורכבים והמיוחדים, לראות את הגשמיות שחשבנו לעתים שהיא כמטרה באור שונה לגמרי.

כמה נפלא יהיה להבין את המורכבות והיופי בהעלאת הגשמיות למדרגת אמצעי לרוח, להבין מה באמת קורה איתנו ומה קורה בעולם.

מנקודת המבט העליונה מהשאון הגשמי שמפריע ומכביד עלינו את המחשבה הישרה, נגיע לאמת.

סיכום

כעת, בהחזיקנו יסוד גדול בעבודת ה' - התבוננות נכונה על העולם, אשר הושגה לאחר שבנינו בתהליך הדרגתי התרחקות מהבלי הדמיון, קניית מודעות היכן האדם עומד ומה תפקידו, והסתכלות בהירה בתפקיד החומריות בעולם, נוכל לגשת אל עבודת ה' שלנו בצורה טובה יותר, מתוך התבוננות נכונה בה ננהג בעולם ובכל מה שקורה בו, לנו ולאחרים. בטוהר התבוננות שכלית ונטולת פניות רעות, אשר מכוונת לאמיתות העולם על פי התורה, נוכל להתקדם בהתגדלות הרוחנית שלנו, בעז"ה יפוצו מעיינותינו חוצה ויהיה באפשרותנו להשפיע טוב לעולם.